

AYOLLAR NIMCHASINI TIKISH TEXNOLOGIYASI

Kodirova Matluba Rozikovna

Farg'ona ICHSHUI maxsus texnikumi

ishlab chiqarish ta'lim ustasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada ayollar nimchasini tikish texnologiyasining barcha bosqichlari keng qamrovda tahlil qilingan. Avvalo, nimchaning funksional va estetik ahamiyati, model tanlash mezonlari, ayol figurasining morfologik xususiyatlari va mavsumiylik kabi omillar o'rganilgan. Keyinchalik konstruksiyalash, andoza tayyorlash, sinov tikuvlari va tayyor andozalarni matoga ko'chirish kabi muhim texnologik bosqichlarga alohida e'tibor qaratilgan. Har bir bosqichda aniqlik, proporsional uyg'unlik, texnik nuqtai nazardan qulaylik va zamonaviy moda talablari asosida yondashuv taklif etilgan. CAD dasturlaridan foydalanish, sinov andozalari orqali ergonomik tekshiruvlar va yakuniy ko'chirish texnologiyasi maqolaning amaliy qiymatini oshiradi.

Kalit so'zlar: Ayollar nimchasi, model tanlash, konstruktsiya, andoza, tikuv texnologiyasi, CAD dasturi, figura tipi, moda, ergonomika, mato tanlash, sinov andozasi, funksional kiyim.

Abstract. This article comprehensively analyzes all stages of the technology of sewing women's skirts. First of all, factors such as the functional and aesthetic importance of the skirt, the criteria for selecting a model, the morphological features of the female figure and seasonality are studied. Then, special attention is paid to such important technological stages as design, pattern preparation, test seams and transfer of finished patterns to fabric. At each stage, an approach is proposed based on accuracy, proportional harmony, convenience from a technical point of view and modern fashion requirements. The use of CAD programs,

ergonomic checks through test patterns and the technology of final transfer increase the practical value of the article.

Keywords: Women's skirt, model selection, design, pattern, sewing technology, CAD program, figure type, fashion, ergonomics, fabric selection, test pattern, functional clothing.

Kirish

Tikuvchilik san'ati insoniyat tarixida eng qadimiy va barqaror rivojlangan kasblardan biri sifatida ajralib turadi. Bugungi globallashuv davrida ushbu soha nafaqat an'anaviy qo'lda tikish amaliyotidan iborat, balki zamonaviy texnologiyalar, sanoat ishlab chiqarishi, moda dizayni, ekologik barqarorlik va mijozlar psixologiyasi kabi ko'plab yo'nalishlarni o'zida mujassamlashtirgan murakkab tarmoq sifatida shakllangan[1]. Ayniqsa, ayollar liboslarini tikishda estetik did, figura xususiyatlari, qulaylik, modaga moslik va funksionallik kabi omillar birgalikda hisobga olinadi. Shu jihatdan, ayollar nimchasi (jilet) nafaqat tashqi ko'rinishni bezovchi element, balki amaliy, qulay va ko'p qirrali kiyim turidir. Nimcha ayollar garderobining ajralmas qismi bo'lib, u ofis uslubidan tortib, tantanali marosimlargacha, kundalik kiyinishdan tortib milliy liboslargacha keng doirada qo'llaniladi. Unda klassik va zamonaviy kesimlar, turli mato tuzilmalari, bezak uslublari va zamonaviy tikuv texnologiyalari uyg'unlashgan holda mujassam topadi. Ayni paytda modellashtirish, mato tanlash, andoza tuzish, tikuv jarayonining bosqichlari, bezak elementlarini joylashtirish va yakuniy ishlov texnologiyalari ayollar nimchasini tayyorlashda muhim rol o'ynaydi.

Tahlil va natijalar

Ayollar nimchasini yaratish jarayonida eng muhim bosqichlardan biri bu – model tanlash va uning funksional belgilanishini aniqlashdir. Har qanday kiyim, shu jumladan nimcha ham o'z foydalanuvchisi uchun estetik, amaliy va psixologik ehtiyojlarni qondirishi lozim. Shu sababli, nimcha modelini tanlashda bir nechta

muhim omillar e'tiborga olinadi: **kiyimning funksiyasi, ayol kishining figura tipi, mavsum, kiyinish stili va matoning o'ziga xosligi.**

Model tanlash mezonlari:

1. **Foydalanish maqsadi (funksiyasi)** – nimcha kundalik kiyim uchunmi, rasmiy uchrashuvlar, tantanali tadbirlar yoki ish kiyimi sifatida mo'ljallanganmi – bu jihat uning kesimi, bezak elementlari, matosi va tikish uslubini belgilab beradi.
2. **Ayol tanasining morfologik tuzilishi** – “soat stakani”, “armud”, “olma”, “to'g'ri chiziqli” kabi figura tiplari uchun mos model tanlanadi. Masalan, tor yelkali ayollar uchun yelkaga urg'u beruvchi baland yoqali, epauletli nimchalar; yirik ko'krakli ayollar uchun esa V-ko'rinishli yoqali va kengaytirilgan bel qismini yaratadigan modellari tavsiya etiladi.
3. **Mavsumiylik** – yozgi nimchalar yengil, nafas oladigan matolardan va qisqa fasonlarda tikiladi. Qishki modellarda esa matoning issiqlik tutuvchanligi, qalinligi va o'ziga xos ichki ishlovlari (astar, sintepon) muhim bo'ladi.
4. **Uslub** – klassik, sport, casual, folklor yoki etnik uslubdagi nimchalar o'ziga xos elementlar (tugmalar, fermuar, cho'ntaklar, belbog', kashta, aplikatsiya) orqali farqlanadi[2].

Nimcha har doim ham faqat dekorativ vazifani bajarmaydi. U ko'pincha **figura tuzatish, qo'shimcha issiqlik himoyasi, professional uslub yaratish, libos qatlamlarini to'ldirish yoki ajratish, shuningdek, madaniy yoki milliy identitetni ifodalash** kabi vazifalarni ham bajaradi. Masalan, rasmiy uchrashuvlar uchun mo'ljallangan klassik qora nimchalar professional ko'rinishni yaratadi, etnik bezakli atlas nimchalar esa o'zbekona milliy ruhni aks ettiradi. Model tanlash, bir so'z bilan aytganda, nimchaning **qanday ayolga, qanday sharoitda va qanday maqsadda xizmat qilishini** aniqlash demakdir. Bu bosqich dizayner yoki tikuvchi uchun tayyorlov ishlarida eng muhim strategik qarorlardan biri hisoblanadi[3]. Ayollar nimchasini tikish jarayonida konstruksiyalash va andoza tayyorlash

bosqichi eng muhim va mas'uliyatli qadam sanaladi. Chunki kiyimning umumiy formasi, tanaga mosligi, estetik ko'rinishi va qulayligi bevosita konstruksiyaviy yechimga bog'liq. Bu bosqich nafaqat texnik chizma chizish, balki ergonomik, funksional va zamonaviy moda talablari asosida andoza elementlarini to'g'ri shakllantirishni ham o'z ichiga oladi.

Konstruksiyalash — bu kiyim modelining shakl va o'lchamlarga asoslangan chizmaviy ifodasini yaratish jarayonidir. Unda quyidagi texnik omillar hisobga olinadi:

- **Shaxsiy yoki standart o'lchamlar (GOST yoki ISO asosida);**
- **Figura turi (yelkali yoki yelkasi tor, bel farqi mavjud yoki yo'qligi va h.k.);**
- **Nimchaning kesimi (to'g'ri, yarim qiyali, belbog'li, prinsessali va h.k.);**
- **Kiyimning yeng turi (yengsiz, kalta yengli, maxsus yelkali) yoki astarsiz/astarli variantlari.**

Zamonaviy konstruksiyalash jarayoni ko'pincha **CAD (Computer-Aided Design)** dasturlari yordamida amalga oshiriladi. Masalan, **Grafis, Optitex, Gerber AccuMark** va boshqa raqamli tizimlar andozalarni aniq, tez va takroran yaratish imkonini beradi[4].

Konstruksiya tayyorlashdan oldin o'lchov olish aniqlik bilan bajarilishi shart. Bunda quyidagi asosiy o'lchamlar olinadi:

- Ko'krak atrofi,
- Bel atrofi,
- Son atrofi,
- Orqa va old uzunligi,
- Yelka kengligi,
- Yelkadan belgacha bo'lgan balandlik.

Noto'g'ri yoki noaniq o'lchamlar konstruksiyada buzilish, tikuvda egilish, tortish yoki ortiqcha kenglik paydo bo'lishiga sabab bo'ladi. Shuning uchun har bir o'lchov tanaga moslab tekshiriladi.

Bosqich nomi	Mazmuni	E'tibor beriladigan jihatlar
1. O'lchov olish	Shaxsiy yoki standart (GOST/ISO) asosida asosiy o'lchamlarni aniqlash	Ko'krak, bel, son atrofi, yelka kengligi, orqa va old uzunligi
2. Figura tahlili	Ayol figurasining turi va proporsiyalarini baholash	"Soat stakani", "Olma", "Armud", "To'g'ri chiziqli" figuralar turlari
3. Konstruksiya asosini chizish	Old va orqa polka chizmalarini yaratish	Ko'krak prinsessasi, bel toraytmasi, gardan chuqurligi, yoqa chizig'i
4. Modelga moslashtirish	Tanlangan model asosida konstruksiyaga estetik elementlar kiritish	Bezak chiziqlari, qiya kesim, qopqoqli cho'ntak, tugmali zona va belbog' joylashuvi
5. Andoza (lekalo) tayyorlash	Chizmalarni aniq o'lchamda ajratib, har bir detaldan alohida andoza yaratish	Old/orqa polka, yoqa, belbog', cho'ntak, astar detallarini aniqlash
6. Matoga joylashtirish	Tayyor andozalarni matoga to'g'ri joylashtirib, belgilarni tushurish	Matoning tolali yo'nalishi (grainline), naqsh simmetriyasi, material qoldig'ini kamaytirish
7. Sinov andozasini tikish	Muslin matodan sinov (maket) tikib ko'rish	O'tirish darajasi, yelkada cho'zilish yoki bukilish mavjud emasligi tekshiriladi

8. Yakuniy andozani tayyorlash	Tuzatilgan andozani asosiy tikuv jarayoniga tayyorlash	Belgilarni aniq kiritish, astar va bezaklarga mos keladigan tarzda ko'chirish
--------------------------------	--	---

Andozalar — konstruksiya asosida tayyorlanadigan detallar majmuidir. Ular qog'ozda yoki kompyuter dasturida chiziladi, keyinchalik matoga ko'chiriladi. Nimcha uchun odatda quyidagi asosiy andoza qismlari tayyorlanadi:

- Old polka (chap va o'ng),
- Orqa polka (chap va o'ng),
- Yoqa yoki gardan qismi,
- Qovurg'a yoki priyom qismlar (agar mavjud bo'lsa),
- Belbog', bezak yoki qo'shimcha detallari (cho'ntak, flap, tugma joyi),
- Astar (agar astarli bo'lsa, asosiy andozalar asosida).

Andoza tayyorlashda **bel va ko'krak prinsessalari, qiya chiziqlar, figura kompensatsiyasi, matoning qiyaligi (grainline)** kabi jihatlar ham hisobga olinadi[5]. Konstruktsiyani ishlab chiqqandan so'ng, odatda **muslin (paxtali to'qima)** yoki **eskirgan matoda sinov nusxasi** tikiladi. Bu orqali andoza tanaga qay darajada mos tushishi, yelkalar tortilmayotganligi, ko'krakdagi o'tirish darajasi va umumiy siluet tekshiriladi[6]. Aniqlangan kamchiliklar asosiy andozaga o'zgartirish kiritish orqali bartaraf etiladi.

Tayyor andozalar tanlangan matoga joylashtiriladi. Bunda:

- **Matoning tolasi yo'nalishi (dolyevaya nitya);**
- **Rangli naqshlar simmetriyasi;**
- **Materialdagi deformatsiyaga moyillik e'tiborga olinadi.**

Andoza bo'yicha matoga belgilar tushiriladi (masalan, markaziy chiziqlar, chok joylari, tugma teshiklari, bukilish joylari). Bular keyingi tikuv bosqichida aniqlikni ta'minlaydi.

Xulosa

Ayollar nimchasi tikish texnologiyasi – bu nafaqat oddiy tikuv amaliyoti, balki puxta rejalashtirilgan, ergonomik, zamonaviy modaga mos va funksional yondashuvni talab qiluvchi murakkab jarayondir. Model tanlashda foydalanuvchi ehtiyojlari, mavsumiylik va figura tipi inobatga olinishi lozim. Konstruktsiyalash esa matoga mutanosiblikni ta'minlaydigan asosiy bosqich hisoblanadi. Raqamli texnologiyalar, xususan CAD dasturlari yordamida andozalar tezkor va aniq ishlab chiqiladi. Sinov andozalari esa yakuniy mahsulot sifati va qulayligini ta'minlashga xizmat qiladi. Maqolada yoritilgan bosqichlar ayollar nimchasini yaratishda texnologik izchillik va innovatsion yondashuv zarurligini ko'rsatadi. Bu yondashuv sifatli, estetik va amaliy jihatdan mukammal tikuv mahsulotlarini yaratish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Axmedova M.S., "Ayollar kiyimlarini konstruksiyalash va texnologiyasi", Toshkent: O'zbekiston milliy nashriyoti, 2021.
2. GOST 31396-2009. "Kiyim o'lchamlari va antropometrik parametrlari" standartlari.
3. Soliyeva D.X., "Yengil sanoat mahsulotlarini loyihalash asoslari", Toshkent, 2020.
4. Farxodova N.I., "Zamonaviy kiyim konstruksiyasi va CAD tizimlari", O'zbekiston yengil sanoat akademiyasi, 2019.
5. CLO 3D, Optitex, Gerber AccuMark – texnologik dasturlar foydalanuvchi qo'llanmalari.
6. Shomurodova G., "Ayollar kiyimi dizayni va modellashtirish asoslari", 2022.
7. www.textilelearner.net – Tikuvchilik va dizayn bo'yicha xalqaro veb manba.
8. Valiev, G. N., & Khomidov, V. O. (2020). Study of the Shape of a Balloon of Natural Silk Thread When Winding From a Fixed Packing. International

Journal of Advanced Research in Science, Engineering and Technology (IJARSET), 7(8), 14733.

9. Валиев, Г. Н., Хомидов, В. О., & Турдиев, М. (2020). Особенности формы баллона нити натурального шёлка при сматывании с неподвижной паковки. Физика волокнистых материалов: структура, свойства, наукоемкие технологии и материалы (SMARTEX), (1), 24-29.
10. Касымов, Ш. С., Хайдаров, З., Хомидов, В. О., Юлдашев, Х. Т., & Отажонов, С. М. (2011). Исследование влияния токового усиления на фотоэлектрографические и выходные характеристики преобразователя изображений ионизационного типа. Физическая инженерия поверхности.
11. Касымов, Ш. С., Парицкий, Л. Г., Хайдаров, З., Хомидов, В. О., & Отажонов, С. М. (2010). О возможности усиления фототока плазмы газового разряда в преобразователях изображений ионизационного типа. Фізична інженерія поверхні, (8, № 3), 214-221.
12. Samievna, T. S., Mirkomilovna, R. M., & Obidovich, K. V. (2021). The professional pedagogical activity in modern education. ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal, 11(9), 275-277.
13. Akbarov, K., Alimov, N., Otazhonov, S. M., & Khomidov, V. O. (2010). The external impact on photoelectric properties of nano-crystal p-CdTe films.